

Antoni Bądkowski

Reforma prawa karnego i procedury karnej w Czechosłowacji : reforma ustroju sądowego

---

Palestra 3/1(13), 78-81

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Reforma prawa karnego i procedury karnej w Czechosłowacji. Reforma ustroju sądowego

Z dniem 1.I.1957 r. nastąpiła nowelizacja czechosłowackiego kodeksu karnego oraz w tymże dniu weszła w życie nowa czechosłowacka ustawa postępowania karnego.

I. Oto najważniejsze cechy charakterystyczne reformy kodeksu karnego:

1) kara dożywotniego pozbawienia wolności została zniesiona i zastąpiona pozbawieniem wolności na lat 25;

2) w wypadkach, w których kodeks przewiduje karę śmierci jako karę wyłączną, wprowadza się zawsze — jako karę alternatywną — karę pozbawienia wolności do lat 25;

3) uchylone zostały przepisy przewidujące:

- a) niedopuszczalność zawieszenia kary,
- b) niedopuszczalność złagodzenia kary,
- c) obowiązkowość wymierzenia kary grzywny,
- d) obowiązkowość przepadku majątku;

4) wprowadzono możliwość zastąpienia środkami wychowawczymi kary pozbawienia wolności do 6 miesięcy;

5) wprowadzono instytucję odstąpienia od ukarania. Dotychczas stosowano ją tylko do nieletnich. Odstąpienie to jest dopuszczalne w stosunku do przestępstw o mniejszej wadze. Należy zaznaczyć, że jednocześnie zmieniono odpowiednie przepisy w prawie karno-administracyjnym, w którym wprowadzono karę nagany publicznej;

6) zwraca uwagę nowelizacja przepisów o przestępstwach przeciwko własności socjalistycznej. Nastąpiło tutaj znaczne złagodzenie kar za przestępstwa mniejszej wagi, gdyż dotychczasową represję karną uznano za zbyt surową. Minimum kary zredukowano do 3 miesięcy. Drobne przekroczenia przeciwko własności socjalistycznej rozpatrywane będą w postępowaniu karno-administracyjnym. Wreszcie dla tychże drobnych przestępstw wprowadzono zamiast postępowania karnego postępowanie dyscyplinarne. Postępowanie dyscyplinarne nie obejmuje jednak wypad-

ku, gdy szkoda wynosi więcej niż 500 koron czeskich. Karami w postępowaniu dyscyplinarnym są: nagany, nagana publiczna, a w poważniejszych wypadkach nagana publiczna i grzywna, która powinna wynosić przynajmniej podwójną wartość wyrządzonej szkody, lecz nie więcej niż 1000 koron. Z drugiej strony nowela zaostrzyła kary za ciężkie przestępstwa przeciwko własności socjalistycznej;

7) nowela wprowadziła nowe i bardziej ścisłe określenia przestępstw przeciwko państwu, a w szczególności przestępstw kontrrewolucyjnych.

II. Co się tyczy kodeksu postępowania karnego, to zasadnicze różnice pomiędzy dotychczas obowiązującymi przepisami a nowo wprowadzonymi są następujące:

1) ustawa wprowadza szczegółowe przepisy dotyczące prowadzenia śledztwa, udziału obrony w śledztwie, konieczności przedstawienia akt śledztwa oskarżonemu oraz terminów tymczasowego aresztowania;

2) właściwość sądów wojskowych została ograniczona do rozpoznawania przestępstw popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej lub w organizacjach o charakterze wojskowym, a w stosunku do osób cywilnych — do rozpoznawania przestępstw popełnionych wskutek uchylania się od służby wojskowej oraz czynów wymierzonych przeciwko obronności kraju, jak sabotaż lub zdrada;

3) sądem pierwszej instancji — jako instancja ogólna — jest sąd ludowy. Sąd rejonowy właściwy jest tylko do rozpoznawania czynów przestępnych wymierzonych przeciwko państwu a zagrożonych karą od 5 lat pozbawienia wolności, jak również czynów godzących w ustrój, oraz do rozpoznawania spraw o sabotaż i czynów wymierzonych przeciwko pokojowi. Sąd Najwyższy nigdy nie jest sądem pierwszej instancji;

4) wprowadzono nową instytucję wstępnego badania aktu oskarżenia. Instytucję tę stosuje się we wszystkich sprawach, w których może być orzeczona kara powyżej 2 lat pozbawienia wolności, a ponadto we wszystkich sprawach, w których oskarżony jest aresztowany, jest nieletni lub nieobecny. W innych sprawach badanie wstępne może zarządzić przewodniczący. Badanie wstępne aktu oskarżenia odbywa się na posiedzeniu niejawnym bez przeprowadzania dowodów, jednakże przewodniczący może uprzednio przesłuchać oskarżonego. Po zbadaniu wstępnym aktu oskarżenia sąd może: przekazać sprawę innemu sądowi właściwemu; zawiesić postępowanie w sprawie lub wstrzymać to postępowanie z przyczyn, dla których prokurator powinien był już przedtem to uczynić; zwrócić akta prokuratorowi celem uzupełnienia śledztwa; nadać bieg aktowi oskarżenia. Na postanowienie sądu przysługuje zaż-

lenie tylko prokuratorowi, natomiast nie przysługuje ono oskarżonemu. Po nadaniu biegu aktowi oskarżenia sąd wydaje zarządzenia potrzebne do przeprowadzenia rozprawy. Z chwilą nadania biegu aktowi oskarżenia prokurator nie może go już cofnąć;

5) udział prokuratora w rozprawie jest obowiązkowy tylko w sprawach, w których oskarżeni są aresztowani, są nieletnimi lub są sędzeni zaocznie, oraz w tych sprawach, w których sąd zażądał obecności prokuratora. Ustawa dąży w ten sposób do odciążenia prokuratora od udziału w sprawach, w których obecność jego mogłaby być zbędna;

6) wyrok z uzasadnieniem powinien być w zasadzie zredagowany w czasie narady, przez co daje się wszystkim członkom kompletu sądowego możliwość uczestniczenia w opracowaniu uzasadnienia. Jednakże ogłoszenie uzasadnienia może być odroczone na 5 dni. W uzasadnieniu sąd powinien podać przesłanki, na których oparł swój wyrok, oraz ustosunkować się do wywodów obrony;

7) rewizja nadzwyczajna (tzw. zażalenie w obronie ustawy) może być wniesiona przez generalnego prokuratora lub przez prezesa Sądu Najwyższego;

8) przyznano prawo do odszkodowania dla osób, które zostały niesłusznie aresztowane prewencyjnie lub pozbawione wolności na podstawie wyroku, a następnie zostały uniewinnione;

9) ustawa zawiera szczegółowe przepisy o wykonaniu kar.

III. Jednocześnie wraz z nowelizacją kodeksu karnego i procedury karnej przeprowadzono reformę ustroju sądowego.

Najważniejsze cechy tej reformy są następujące:

1) przyjęto zasadę, że sądy odwoławcze orzekają w składzie 3 sędziów i 2 ławników;

2) wiek ławników został obniżony do lat 23. Najwyższa granica wieku ustalona dotychczas na lat 60 została zniesiona;

3) sędziowie, tak jak i ławnicy, są wybieralni. Wyboru dokonują rady narodowe na wniosek ich prezydium. Sędziowie mogą być odwołani tylko w wypadkach ściśle określonych w ustawie;

4) wszczęcie postępowania karnego przeciwko sędziemu oraz przeciwko ławnikowi (jeżeli chodzi o przestępstwo w związku z wykonywaniem funkcji ławnika) wymaga zgody prokuratora generalnego;

5) zreformowano osobną ustawą przepisy o postępowaniu dyscyplinarnym. Sędziami dyscyplinarnymi są wyłącznie sędziowie. Niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania dyscyplinarnego z powodu rozstrzygnięcia jakiejś sprawy przez sędziego;

6) sądy ludowe są sądami właściwymi we wszystkich sprawach cywilnych oraz we wszystkich sprawach karnych, chyba że ustawa przekazuje sprawy o dane przestępstwo do właściwości sądów regionalnych. Od wyroków pierwszej instancji przysługuje pełna apelacja;

7) Sąd Najwyższy dzieli się na trzy izby: karną, cywilną i wojskową. Izba cywilna orzeka tylko w sprawach ze skarg o naruszenie ustawy (rewizja nadzwyczajna), izba zaś karna i wojskowa orzekają ponadto jako instancje odwoławcze w nielicznych sprawach, w których pierwszą instancją są sądy rejonowe. Jednakże wszystkie trzy izby mogą przejąć do własnego rozpoznania sprawy osądzone przez sądy odwoławcze. Sąd Najwyższy ma prezydium, które składa się z 5 członków: prezesa Sądu Najwyższego, prezesów trzech izb oraz członka mianowanego przez ministra sprawiedliwości spośród sędziów jednej z izb. Prezydium przygotowuje materiały dla ogólnego zgromadzenia Sądu Najwyższego, organizuje kontrolę Sądu Najwyższego nad sądami niższymi, wreszcie orzeka w sprawach ze skarg o naruszenie ustawy osądzonych przez jedną z izb, chyba że sprawa została przekazana zgromadzeniu ogólnemu. Zgromadzenie ogólne uprawnione jest do wydawania wytycznych dla sądów w sprawie wykładni ustaw.

(opracował *Antoni Bądkowski*)
adwokat